

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

 Гілея

Науковий вісник

Випуск 142 (№ 3)

Ч. 1. Історичні науки

Київ – 2019

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно

**Фахове видання
з історичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
№ 1328 від 21 грудня 2015 р.**

Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації: серія KB № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:
Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 6 від 28 лютого 2019 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Кивлюк О. П., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Муляр В. І., д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)

Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Арменія, Єреван)

Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України (Україна, Київ)

Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія з історичних наук:

Войцехівська І. Н., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

Дробот І. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Журба М. А., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)

Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)

Мезга М. М., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)

Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)

Стоян Т. А., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Сушко О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Шановал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

Гілея: науковий вісник. – К. : «Видавництво «Гілея», 2019. – Вип. 142 (№ 3). Ч. 1. Історичні науки. – 221 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем сучасної науки в умовах полікультурного глобалізаційного суспільства. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

© Редакційна колегія, 2019
© Автори статей, 2019
© Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, 2019
© ВГО Українська академія наук, 2019

УДК 316:32(73)

**ВИТОКИ АМЕРИКАНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ
ДОСЛІДЖЕННЯ РЕВОЛЮЦІЇ****THE ORIGIN OF AMERICAN TRADITION
OF STUDYING THE REVOLUTION****Бобіна О. В.,**

кандидат історичних наук, доцент, директор
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування
ім. адмірала Макарова (Миколаїв, Україна),
e-mail: oleg.bobina@nuos.edu.ua, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0002-1920-8341>

Bobina O. V.,

Candidate of Historical Sciences, Associate
Professor, Director of the Adjara Makarov National
University of Shipbuilding at the National Academy of
Sciences of the Humanities (Mykolaiv, Ukraine),
e-mail: oleg.bobina@nuos.edu.ua, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0002-1920-8341>

Революція невід'ємна частина соціально-політичного життя. Кожна країна має свій досвід і традицію революції. Американська соціо-гуманітарна думка продовжує активно досліджувати феномен революції. Деякі американські дослідники заявляють вже про четверте покоління теорій революції. Автор статті висвітлює витоки американської традиції дослідження феномену революції. Автор вказує на особливості американського підходу, порівнює американський і європейські підходи до формування теорії революції. Підкреслена оригінальність робіт Дж. Кларка, Ч. Елвуда, Б. Адамса. Автор статті робить висновок, що праці цих авторів створили фундамент майбутніх досліджень в США феномену соціальної і політичної революції.

Ключові слова: революція, США, історія, витоки теорії, Дж. Кларк, Ч. Елвуд, Б. Адамс.

Revolution is an integral part of social and political life. Each country has its own experience and tradition of revolution. American socio-political thought continues actively to research the phenomenon of revolution. Some American researchers claim the fourth generation of revolution theories. The author covers the origins of American tradition of researching the phenomenon of revolution. The author points to the features of the American approach and compares American and European approaches. The author emphasizes the originality of the works of J. Clark, Ch. Ellwood, B. Adams. The works of these researchers have created a foundation to future theories of revolution.

Keywords: revolution, USA, history, origins of the theory, J. Clark, Ch. Ellwood, B. Adams.

Теорія і практика в житті суспільства нероздільні. Біля витоків теорії революції стоїть практика соціального конфлікту. Від давнього Єгипту, де вперше відбулись події які нагадують соціальний конфлікт-революцію (2200–2040 рр. до Р.Х., папірус Іпувера) до «класичних» революцій XVI–XVIII ст., і модернізаційних і т.зв. постмодерних революцій XIX–XXI ст., європейська теоретична думка пробувала осмислити ці феномени. Теорія революції бере витоки в античну добу, з роздумів про боротьбу з тиранами, з християнських ідей про боротьбу з несправедливістю в «царстві земному», з утвердженням середньовічного права на спротив («*jus resistendi*») до утвердження в політичній думці поняття «революція» і дискусій щодо революцій XVIII–XIX ст. Кожне суспільство, що пережило революції накопичило «свої теорії своїх революцій». Так, до кінця XIX – початку XX ст. були сформовані як національні традиції революції (соціального конфлікту) так і

традиції дослідження «своїх і чужих» революцій. Класичними є традиції дослідження революції в Англії (XVII ст.) і у Франції (XVIII–XIX ст.). До кінця XIX – початку XX ст. з'являються традиції дослідження феномену революцій в германській і російській соціально-політичній думці. Згодом до них долучаються італійці та іспанці. До переломних років (1914, 1917–1921), на нашу думку формується, в цілому, європейська школа дослідження революції. Зрозуміло, що вона була перш-за-все, євроцентрична, розглядаючи лише європейські революції. Європейська теорія революції і європейська традиція революції зробила акт (явище) революції звичайним політичним феноменом, що засвідчили праці французьких анархо-синдикалістів. Ця традиція, досить довго, була русофільською, сподіваючись на перемогу революції в Російській імперії. Дискусії щодо революції і соціал-демократії підготували Європу до сприйняття соціалізму як можливого етапу розвитку суспільства. Саме тому більшість європейських інтелектуалів підтримали революцію в Росії (1905–1907, 1917–1921), а потім і більшовицьку Російську імперію.

В кінці XIX – початку XX ст. до аналізу феномену революції долучаються інтелектуали США. В статті ми ставимо завдання виявити і проаналізувати ідеї американських дослідників щодо явища революції. На сьогодні, в першій чверті XXI ст., саме американські дослідники відіграють провідну роль у дослідженні революції. Саме вони формують актуальні питання щодо революції, а деяких з них навіть звинувачують у провокації нових соціальних конфліктів і революцій зокрема. Виникає питання, чому країна, яка пережила за свою довгу історію, лише одну революцію і одну громадянську війну, так чуливо ставиться до революції. Висловимо декілька гіпотез-відповідей.

По-перше, американські дослідники вже у кінці XIX – початку XX ст. мали такі інституалізовані науки як політична наука (політологія), соціологія, психологія. В Європі цей процес тільки починався, а американці вже мали свої традиції, які включали методологію дослідження соціально-політичного факту. Це стосується власної революції і війни за незалежність (1775–1783). Так можливо, перша праця присвячена американській революції з'явилась 1785 р. Вона мала назву «Історія революції в Південній Кароліні, від Британської провінції до незалежної держави» [1]. Дослідження революції в США детально проаналізовано в працях Е. С. Моргана [2]. Загалом, до 200-річчя революції в каталозі бібліотеки Конгресу США нарахувалось 125 тис. назв досліджень і документальних публікацій присвячених 1775–1783 рр. [3, с. 6]. По-друге, маючи традицію «сильних» соціальних наук американці швидше сприймали все нове, всі нові ідеї. Яскравий приклад – ставлення американської інтелектуальної еліти до європейських здобутків, зокрема досліджень Г. Ле-Бона. В 1912 р. у Франції виходить праця відомого дослідника «*La Revolution Fransaise et la Psychologie des Revolutions*» («Французька революція і психологія

революції»). Вже в 1913 р. її перекладають англійською і видають в США. Але під назвою «*The Psychology of Revolution*» («Психологія революції»). З цього року вона згадується в усіх історіографічних оглядах, досліджується і аналізується американськими дослідниками. Але ж такої праці Г. Ле-Бона не писав, її не існує. Лише в 1980 р. в США виходить «справжня» праця: «*The French Revolution and the Psychology of Revolution*». Подібна історія з працею Г. Ле-Бона відбулась і в Росії, але в 1917 р. оригінальна праця не перекладена до сьогодні ні українською, ні російською мовами. Така цікавість до революції пояснюється, можливо, впливами великої кількості революціонерів-емігрантів, які знаходились в США. США поступово перебирали від Англії традицію ставати прихистком для всіх вигнанців, і не лише з Європи. Тим більше, що поряд була Латинська Америка, яка переживала постійні соціально-політичні конфлікти. Без сумніву американська соціо-гуманітарна думка більш прагматична і прикладна. Намагається будувати прогнози, і в зв'язку з цим більш інструментальна. Про що свідчать праці Т. Гарра, які з'явилися пізніше. Американцям було цікаво спрогнозувати революцію, або принаймні соціальний конфлікт. Більш того в ранніх роботах вони це зробили.

Аналіз американської традиції дослідження феномену революції подано в декількох узагальнюючих працях самих американців. Це були праці 60–70-х рр. XX ст. Чарльз Тіллі (Charles Tilly, 1929–2008) зробив ґрунтовний огляд досліджень феномену революції в своїх працях «*European Revolutions, 1492–1992*» («Європейські революції», 1993) і «*Social Movements, 1768–2004*» («Соціальні рухи», 2004). Із американських «класиків», дослідників революції, на сьогодні є ґрунтовні роботи Дж. Голдстоуна [4]. Починаючи з 80-х рр. XX ст. автор детально і всебічно аналізує накопичення знань у сфері досліджень революцій, соціальних рухів і конфліктів.

Радянсько-російська традиція дослідження революцій незважаючи на вагомий кількісний доробок мала свою специфіку. Щодо американської традиції, то можемо виділити праці Р. М. Блюма і І. В. Розенфельда [5]. Сучасна російська соціо-гуманітарна думка поділена на дві течії. Найбільша – «чисто» охоронна, для якої революція рівнозначна катастрофі і головне завдання – її попередження і придушення. Друга течія – «трохи» ліберальна. Її пов'язують з діяльністю таких фондів, як Фонд Гайдара (<http://gaidarfund.ru/>) і Фонд Б. Єльцина (<https://yeltsin.ru/>). Представники цієї течії роблять все, щоб познакомити читачів з класичними працями щодо феномену революції, роблять переклади цих праць та ін. Саме завдяки їм з'являються руськомовні переклади Дж. Голдстоуна, М. Малія та ін.

Українські дослідники, через зрозумілі причини тільки підходять до власної рефлексії феномену революції. На жаль в солідній праці Т. Бевз відсутній достатньо ґрунтовний історіографічний аналіз досягнень досліджень явища революції

[7]. Саме тому ми ставимо завдання на основі відомих праць висвітлити і проаналізувати витоки американської традиції дослідження революції.

Американська соціо-гуманітарна думка виокремлює три етапи (покоління) в дослідженні феномену революції. Найбільше пропагує такий підхід Дж. Голдстоун в своїх названих працях. Окремі дослідники змінюють хронологічні межі етапів-поколінь, але залишають сам поділ. В основу цього поділу Дж. Голдстоун поклав методологічний підхід. На думку дослідника перше покоління дослідників (кінець XIX ст. до 40-х рр.) застосувало історико-описові методи дослідження революції, друге покоління (між 1940 і 1975 рр.) намагалось застосувати декілька підходів: на основі теорій когнітивної психології, агресії, відносної депривації і фрустрації, на основі соціологічного структурно-функціонального аналізу і конфліктологічного методу, що застосовувався в політичній науці. Третє покоління дослідників, збагатило методологічну базу дослідження феномену революції за допомогою нових змінних факторів (міжнародні відносини, особлива роль держави-бюрократії, культура-традиції, значення селянства і аграрної верхівки, порівняльні підходи і т. ін.). З 90-х рр. XX ст. виникає необхідність формулювати нові підходи до розуміння революції.

Початок американської рефлексії щодо феномену революції відноситься до середини XIX ст. В 1862 р. Дж. Кларк (Joseph Clark) видає невелику роботу у 35 сторінок, – «*History and Theory of Revolutions*» («Історія і теорія революцій») [8]. Автор наголошує, що сучасне американське суспільство не знає революції, але знаходиться в розпалі нової революції (1861–1865, революція і громадянська війна в США). Тому варто звернутись до історії інших країн і народів, які пережили революцію [8, с. 15–29]. Перша частина книжки теоретичні міркування щодо революції. Ці роздуми є відповідями на питання які ставить автор: «Що таке революція? Її визначення? Чи є теорія революції? Коли революція виправдана і справедлива? Коли вона може бути успішною?». Автор зазначає, що ці питання показують нам загальний напрям важкої праці яка стоїть перед нами [8, с. 4–5]. Революція – на думку Дж. Кларка, – це радикальні або «органічні» зміни державного ладу, які здійснюються мирним шляхом або за допомогою насилля. Революцію не слід змішувати з повстанням або заколотом-війною. Повстання часто починають революцію. Революція виправдана проти старого, «зношеного», неприродного, незрозумілого, деспотичного [8, с. 5–6]. Для пояснення феномену революції автор звертається до образу природи. Для нього революція це природне явище. Революція в житті держави, як зміна пори року, коли кожна наступна пора виступає «революцією» по відношенню до попередньої. Революція є частиною життя, є симптомом живої сили, яка намагається ствердити себе в боротьбі життя і смерті [8, с. 7–9]. Кожне суспільство має право на революцію. Право на

революцію, це природне право. Якби цього права не було, то суспільству нав'язували б свою волю такі деспоти як Нерон, Калігула, Пилип II та ін. Автор праці – священник. Тому він розмірковує про зв'язок людських законів і законів Бога. Революція виправдана в двох випадках на думку Дж. Кларка. Революція виправдана тоді, коли сумління більше не пов'язує закони Божі (справедливість Божа) і земні закони (справедливість мирська, людська). А по-друге, революція виправдана тоді, коли зло з яким бореться революція, є більшим ніж зло, яким є сама революція [8, с. 13]. На думку автора революція є останньою надією, останнім і крайнім засобом боротьби. В підсумку, автор зазначає, що «південний рух» в сучасній Америці не пропонує революційної ідеї, і не може розглядатись як революція.

Фактично, ця праця популярно-наукова, і нагадує проповідь на захист революції. Останній раз праця була видана в 2016 р. видавництвом Wentworth Press.

Протягом наступних кількох десятиліть американська гуманітаристика зосередилася на аналізі подій революції і громадянської війни в 1861–1865 рр. В СРСР і т.зв. пострадянському просторі утвердилась назва «громадянська війна». Крім того особливою рисою американської гуманітарної думки в другій половині XIX ст. стала інституалізація політології, соціології і психології, як окремих галузей академічного знання. Більше того, соціологія і психологія в США, на відміну від Європи, переплітались в своїх темах, парадигмах, методологічних підходах взаємно збагачуючись. Функціоналізм і біхевіоризм поширений серед гуманітаріїв США в кінці XIX – початку XX ст. стали основою для нових підходів у вивченні соціальних феноменів і формуванням соціальної психології. Роботи «ранніх» американських соціальних психологів і соціологів звертали увагу на такі проблеми як «дух» натовпу, поведінка мас, громадянська думка, соціальні конфлікти. Використовуючи здобутки європейської науки, американці активно включались в дослідження означених феноменів.

Тому нічого дивного в тому, що відомий американський психолог і соціолог Чарльз Абрахам Еллвуд (Charless Ellwood, 1873–1946) пише роботу «Психологічна теорія революції» (1905) [9]. Ч. А. Еллвуд один з найбільш впливових американських соціологів і психологів першої половини XX ст. Навчався в Корнуельському і Чиказькому університетах. Захистив дисертацію (Ph. D.) з соціальної психології (1899). Рік стажувався в Німеччині. З 1900 р. працював в університеті Дюка (Північна Кароліна, м. Дарем). Автор чисельних статей, підручників і монографій [10].

Вступну частину свого дослідження автор присвячує визначенню революції, дає перелік на його думку класичних революцій і виголошує завдання, які ставить перед собою. Для Ч. Еллвуда революція – це раптові зміни в упорядкуванні, або індустріальному чи соціальному порядку. За революції відбувається перехід «соціального

контролю» від одного класу до іншого, відбуваються «психологічні зміни соціального контролю», відбуваються зміни провідних ідей, переконань і почуттів на яких базувався попередній порядок. Класичними революціями автор вважає Пуританську революцію в Англії, Французьку революцію, і частково, війну за незалежність США і громадянську війну в США [9, с. 49]. Автор пише, що є економічні, політичні та інші пояснення причин революції. Але не знайдено універсального елементу (сутнісного), який можна було застосувати при аналізі революції. З цього випливають основні питання, які ставить дослідник: 1) чи є універсальне пояснення революції; 2) яке значення революції в соціальному процесі; 3) чи є революції універсальною формою чи методом розвитку; 4) чи можна науковим чином сформулювати (висловити) цей метод [9, с. 49–50].

Автор наголошує, що розвиток соціальних наук і зокрема психології відкривають нові можливості. Практична психологія і психологічна соціологія пропонує розглядати соціальне життя через феномени звички-традиції і соціальної адаптації. На думку Ч. Еллвуда саме ці феномени є універсальними для аналізу «соціальних випадків» (social occurence). Другим феноменом який використовується для аналізу це т. зв. відповідь на зовнішні подразники, стимули [9, с. 52]. Саме виходячи із досягнень соціальної психології до дослідження революції мають долучитись і психологи, і соціологи.

Автор заявляє, що революція є порушенням соціального порядку (соціального контролю). Це порушення пов'язане з раптовим злом/занепадом/падінням (breakdown) соціальних звичок/традицій в умовах коли відбувається процес встановлення нових звичок/традицій. Революції відбуваються через втручання в звичайний, природний процес формування/пристосування нових норм-звичок-традицій в соціальне життя/соціальний контроль [9, с. 52]. Автор описує процес «нормального» пристосування/вкорінення нових звичок-традицій. Пристосування нових звичок-традицій в соціальному житті відбувається через такі мирні засоби як публічна критика, дискусія, формування публічної (громадської) думки і відбору особистостей-лідерів, які з'являються під час цих процесів. Самі соціальні звички-традиції мають бути гнучкими (flexible). А якщо існуючий режим обмежує використання мирних засобів для вкорінення нових звичок-традицій соціальний лад консервується. В суспільстві зростає напруження, що рано чи пізно призведе до революції. А далі, на думку автора, «працюють» механізми і психологія «повстання мас» (revolt of large numbers). Ці механізми описані в працях Г. Зіммеля (1858–1918), Г. Ратценхофера (1842–1904), Г. Тарда (1843–1904), Л. Уорд (1841–1913) та інших вчених [9, с. 52–53]. Пан Ч. Еллвуд вказує на характерні риси революції, анархію і терор. Чим радикальніше руйнуються старі звички-традиції: тим більша вірогідність терору. Радикальні зміни провокують прояв первинно-природних, не соціальних, традицій–

звичок в основі яких лежить базове почуття страху. Відповідно страх формує поведінку. Страх «переживають» або активною діяльністю – боротьбою, або «заморожуванням – завмиранням», пристосуванням до нових умов. Цілком логічно, що автор звертає увагу на феномен натовпу. Саме натовп робить «велику частину кривавої роботи революції» [9, с. 54–56]. Але не натовп робить «дійсну, справжню» революцію (true revolutions).

Період анархії і заворушень, його тяглість, залежить від ряду факторів. Наприклад, від об'єднання партії революції і суспільства навколо позитивної програми. Серед позитивних прикладів наводиться приклад революції і війни за незалежність Америки. Більш того, не виключається і «мирна революція». Але вона можлива лише у випадку коли учасники конфлікту висувають декілька альтернатив, а не зупиняються перед ситуацією «або–або» [9, с. 54, 56].

Небезпеки революції криються і в її «затягуванні». Чим довше час встановлення нових традицій–звичок, тим вірогідніше встановлення диктатури. Автор висвітлює механізм встановлення диктатури в умовах «хронічної» революції. Ч. Елвуд наголошує, що демократія є «природним» станом. А централізація і соціальний контроль потрібні для виживання в надзвичайних умовах, а не в звичайних. Диктатура, – пише автор, – встановлюється нечерез те, що якісь супермен загипнотизував свою соціальну групу блискучими подвигами, а через те, що, ця людина «обрана» суспільством для встановлення соціального порядку (social order) [9, с. 57].

Цікавою є думка американського інтелектуала про те, що жодна революція не буває «повною» і не може повністю знищити старі звички–традиції і соціальні інститути. Все нове в будь–якому випадку має свою основу і нові звички–традиції і соціальні інститути постають на основі старих [9, с. 57]. Виходячи з цього зрозумілі і т.зв. «відкати революції», і феномен контрреволюції. Якщо вкорінення нових традицій–звичок і соціальних інститутів затягується з'являється спокуса–можливість відновити старі звички–традиції, старий лад. Але це призводить і до відновлення передреволюційної ситуації, але і ще в гіршому вигляді [9, с. 58].

Ч. Елвуд робить висновок, що революція неможлива в «гнучких» (flexible) суспільствах і в суспільствах, що можуть адаптуватись. Росія і Китай, наводяться, як приклад негнучких суспільств де можна прогнозувати революції. Разом з тим не можна заявляти, що демократичні суспільства вільні від революцій. В 1905 р. Ч. Елвуд сказав те, що підтвердив Дж. Гоулдстоун у 2001 р. Останній зазначив: «майбутні революції, швидше за все, ще не раз заскочать нас» [11, с. 102]. Іншими словами, ніхто не може сказати «де» відбудеться революція, і набагато менше людей може дати відповідь «коли». Але негативний висновок про можливість передбачення революції не марний. Соціальні науки можуть вказати на умови в яких відбувається революція, і вказати на шлях соціального здоров'я і безпеки [9, с. 58].

В 1913 р. виходить праця Адамса Брукса (Brooks Adams, 1848–1927) «Теорія соціальних революцій» (Theory of Social Revolutions, 1913). Автор відомий американський історик, критика капіталізму і «співець» економічної могутності Америки, нащадок відомих політичних діячів США. Зміст його праці не відповідає назві. На це вказують відгуки, які з'явилися дуже швидко [12]. Революція, і перш за все Французька, тут виступає як тло, як контекст в роздумах про роль судів, як органів державної влади, або представників політичної сили, яка здійснює політичну владу. Кінець XIX – початок XX ст. це час боротьби уряду США з засиллям монополій, і суди в цій боротьбі відігравали надто неоднозначну роль.

Останні успішно використовували суди для боротьби з рішеннями федерального уряду. Знадобились великі зусилля уряду США, щоб перемогти в протистоянні з монополістично–олігархічним лобі законним шляхом. Б. Адамс в двох главах своєї праці «Соціальна рівновага» і «Політичні суди» на прикладі революції у Франції показує, що використання правлячою владою суду для досягнення політичних цілей є смертельним, як для суду, так і для влади. Саме під час революції з'являється і реалізується ідея революційного трибуналу – як «нового» суду. Але він теж не гарантує політичної нейтральності. На думку автора використання судів як інструментів політичної боротьби призведе до фіксації і стагнації «старого порядку». А це веде до соціальних катаклізмів і катастроф.

Таким чином, на нашу думку, саме ці праці американських дослідників – соціологів і психологів, заклали основу дослідження революції в США. Наступний крок здійснюється в 20–ті рр. І вже в 1926 р. Дел Йодер подає перший огляд теорій революції в роботі «Сучасні визначення революції» (Current Definitions of Revolution, 1926) [12]. Особливостями американського підходу в дослідженні революції стало «стрімке» використання психологічних і соціальних підходів, меншою мірою використання описового методу, одразу було заявлено про необхідність і бажаність прогнозування революції. Крім того, американці, як на наш погляд, не підтримали ті підходи в європейській традиції, які розглядали революцію як катастрофу і «кару Господа».

Список використаних джерел

1. Ramsay, D., 1785. 'The history of the revolution of South-Carolina, from a British province to an independent state', In two vol., Trenton: Printed by Isaac Collins.
2. Morgan, Edmund, S., 1958. 'The American Revolution: a review of changing interpretations', Washington: Service Center for Teachers of History; Morgan, Edmund, S., 1965. 'The American Revolution: two centuries of interpretation', Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall; Болховитинов, НН., 1969. 'Война США за независимость и современная американская историография', Вопросы истории, №12, с.73–88.
3. Фурсенко, АА., 1978. 'Американская революция и образование США', Ленинград: Наука.
4. Goldstone, J., 1980. 'Theories of Revolution: The Third Generation', World Politics, 32 (3), p.425–453.; Goldstone, J., 1982. 'The Comparative and Historical Study of Revolutions', Annual

Revie of Sociology, Vol.8, p.187–207; Goldstone, J., 2001. 'Toward a Fourth Generation of Revolutionary Theory', *Annual Revie of Political Science*, 4, p.139–187.

5. Блюм, РМ., 1975. 'Проблемы революции в общественной мысли второй половине XIX века', Тбилиси: АДД; 'Поиск путей к свободе: проблема революции в немарксистской общественной мысли XIX века', 1985, Таллин: Ээсти раамат; Розенфельд, НВ., 1985. 'Проблема причины революции в современной американской социологии', Тарту: АКД.

6. Бевз, ТА., 2012. Феномен «революція» у дискурсах мислителів, політиків, науковців, Монографія, Київ.

7. Clark, J., 1862. 'The history and theory of revolutions', Philadelphia: W.S. & A. Martien.

8. Ellwood, Charles, A., 1905. 'A Psychological Theory of Revolutions'. [online]. *American Journal of Sociology*, Vol.11, no.1, p.49–59. Available at: <<https://www.jstor.org/stable/2762358>> [Accessed 27 September 2018].

9. Ефременко, ДВ., 2010. 'Интеракционизм в американской социологии и социальной психологии первой половины XX века', Перевод В. Г. Николаев, Москва.

10. Голдстоун, Дж., 2006. 'К теории революции четвертого поколения', *Логос*, 5 (56), с.58–103.

11. Loos, I., 1914. 'Reviews', *American Journal of Sociology*, vol.19, no.6, p.842–844. Available at: <<http://www.jstor.org/stable/2763221>> [Accessed 27 September 2018]; Powell, TR., 1914. 'Reviews', *Political Science Quarterly*, vol.29, no.3, p.510–512. Available at: <<https://www.jstor.org/stable/2141467>> [Accessed 27 September 2018].

12. Yoder, D., 1926. 'Current Definitions of Revolution', *American Journal of Sociology*, vol.32, no.3, p.433–441. Available at: <<https://www.jstor.org/stable/2765544>> [Accessed 27 September 2018].

References

1. Ramsay, D., 1785. 'The history of the revolution of South-Carolina, from a British province to an independent state', In two vol., Trenton: Printed by Isaac Collins.

2. Morgan, Edmund, S., 1958. 'The American Revolution: a review of changing interpretations', Washington: Service Center for Teachers of History; Morgan, Edmund, S., 1965. 'The American Revolution: two centuries of interpretation', Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall; Bolhovitinov, NN., 1969. 'Vojna SShA za nezavisimost' i sovremennaja amerikanskaja istoriografija (The US War of Independence and Modern American Historiography)', *Voprosy istorii*, №12, s.73–88.

3. Fursenko, AA., 1978. 'Amerikanskaia revoliutiia i obrazovanie SShA (American Revolution and US Education)', Leningrad: Nauka Publ.

4. Goldstone, J., 1980. 'Theories of Revolution: The Third Generation', *World Politics*, 32 (3), p.425–453.; Goldstone, J., 1982. 'The Comparative and Historical Study of Revolutions', *Annual Revie of Sociology*, Vol.8, p.187–207; Goldstone, J., 2001. 'Toward a Fourth Generation of Revolutionary Theory', *Annual Revie of Political Science*, 4, p.139–187.

5. Blum, RM., 1975. 'Problemy revoliutcii v obshchestvennoi mysli vtoroi polovine XIX veka (Problems of the Revolution in Social Thought in the Second Half of the Nineteenth Century)', Tbilissi, ADD Publ.; 'Poisk putei k svobode: problema revoliutcii v nemarkistskoi obshchestvennoi mysli XIX veka (The search for ways to freedom: the problem of revolution in the non-Marxist social thought of the nineteenth century)', 1985, Tallin, Eesti raamat Publ.; Rozenfeld, NV. 1985. 'Problema prichini revoliutcii v sovremennoi amerikanskaia sotciologiiia (The problem of the cause of the revolution in modern American sociology)', Tartu, AKD Publ.

6. Бевз, ТА., 2012. 'Феномен «революція» у дискурсах мислителів, політиків, науковців. (The phenomenon of «revolution» in the discourses of missionaries, politicians, and scientists)', Monograph, Kyiv.

7. Clark, J., 1862. 'The history and theory of revolutions', Philadelphia: W.S. & A. Martien.

8. Ellwood, Charles, A., 1905. 'A Psychological Theory of Revolutions'. [online]. *American Journal of Sociology*, Vol.11, no.1, p.49–59. Available at: <<https://www.jstor.org/stable/2762358>> [Accessed 27 September 2018].

9. Efremenko, DV., 2010. 'Interaktionizm v amerikanskoj sotciologii i sotcialnoi psikhologii pervoi poloviny XIX veka (Interactionism in American sociology and social psychology of the first half of the twentieth century)', Moscow.

10. Goldstoun, Dzh., 2006. 'K teorii revoliutcii chetvertogo pokoleniia (Towards a theory of the fourth generation revolution)', *Logos*, 5 (56), s.58–103.

11. Loos, I., 1914. 'Reviews', *American Journal of Sociology*, vol.19, no.6, p.842–844. Available at: <<http://www.jstor.org/stable/2763221>> [Accessed 27 September 2018]; Powell, TR., 1914. 'Reviews', *Political Science Quarterly*, vol.29, no.3, p.510–512. Available at: <<https://www.jstor.org/stable/2141467>> [Accessed 27 September 2018].

12. Yoder, D., 1926. 'Current Definitions of Revolution', *American Journal of Sociology*, vol.32, no.3, p.433–441. Available at: <<https://www.jstor.org/stable/2765544>> [Accessed 27 September 2018].

* * *